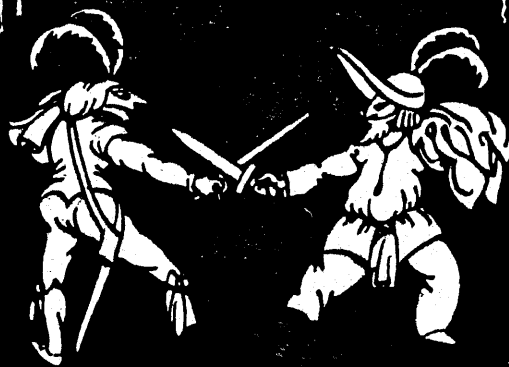

Nr.

3

DRAAMATEATER AEGKIRI

B. Kümmel

1922

AEGKIRI „DRAAMATEATER“

Nr. 3

1923 — juuni

Laulupeo puhul.

Eesti üldised laulupeod on alati olnud kõige kitsamas ühenduses meie rahva vaimlise eluga. Võib koguni öelda, et nad suuresti on kaasa aidanud sellele, et meie endid nüüd ka seesmiselt võime tunda iseseisvatena. Üldistel laulupidudel on meie elus peaaegu sama tähtsus, kui Olümpia mängudel vanade greeklaste juures — nad on olnud ühendajaiks, rahvustunde elluäratajaiks. Esimesel laulupeol tundsid eestlased endid peale pikka vaheaega jälle kord rahvusena.

Tänavune laulupidu ei ole mitte ainult rahvuspidu, ta on kujunemas rahvapeoks, väliseltki suureks sündmuseks meie kõigi elus. Võib julgesti öelda, et temast osa võtab kogu Eesti rahvas — kaastegelasena ja pealtvaatajana. Niisugusel puhul ei taha Draamateatergi olla passiivne ja seepärast esinebki tema laulupeo estraadil kolmel teine teisele järgneval õhtul vabaõhu-etendustega, mille sarnaseid meil Eestis veel ei ole nähtud. Valitud on kolm ilmakirjanduse suurnime — Sophokles, Oscar Wilde ja Tagore. Mängides kogu meie rahvale ja ettekandes väärtuslikke tükke, tahab Draamateater sellega näidata, et tema ülim püüd on

olla rahvateater.

Draamateatri 1922/23 a. hooaja ülevaade.

Haridusministeerium oli kummagi pealinna teatri hooaja alguse 15. augusti peale kindlaks määranud, ja nii siis algas töö täie hooga „Kuningas Ödipuse“ kallal esimesel augustil. Ödipuse enese osa oli Eduard Türk'i kätte usaldatud, kes sellega meie publikumi ees esimest korda esimese järgu osaga pidi esinema. Oldi usinad töö juures, käidi koturnidel, tarvitati vana greeka paatost ja klassilise draama suurejoonelisi sheste, organiseeriti Draama-Studio õpilasist mass, ja juba oli lähenemas 15. kuupäev. Kuid veel olid ilmad ilusad, veel oli kõige suuremas hoos meie publikumi tsirkushullustus, ja teatri juhatus palus seepärast motiveeritult haridusministeeriumilt sesooni avamise edasilükkamist. Kõrgel kohal tuldi teatrile vastu, ja nii võis töö Sophoklese draama kallal veel kümme päeva edasi kesta, mis muidugi oli lavastuse kasuks. Esietendus oli 25. augustil. Rahvast oli hooaja avamisõhtul õige rohkesti ja ta võttis „Kuningas Ödipuse“ suure huviga vastu, kohati ennast koguni lastes kaasakiskuda peaosalise mängust. Herra Sepp'a reshiid toetasid vääriliselt A. Tuurandi dekoratsioonid ja V. Nerep'i muusika. Arvustajate juures leidis teatri hooaja esilavastus tunnustamist. Üksikuist osalisist oldi iseäranis rahul hra Türk'i ja proua Reimann'iga (Jokaste). Publikum oli kahjuks alguses veel liig suurel määral tsirkuse küljes kinni, nii et õige kaua aega teatri vaateruum kaunis tühi oli, kuid ajajooksul paranes see ja „Kuningas Ödipuski“ pääsis teenitud mõjule. Sophoklese draama ja järgmise esietenduse vahel tulid kordamisele Jevreinovi „Kõige tähtsam“ ja Büchneri „Voyzek“, üks läinud hooaja üldtunnustatult paremaid lavastusist. Publikumi osavõtt oleks siingi võinud palju elavam olla. Eriti iseloomustab just see fakt meie teatris-käijate maitset, et niisugune ilus, elav, huvitav ja haruldaselt värvirikas tükki, nagu seda kahtlemata on „Kõige tähtsam“ meie juures sugugi mitte „läbi ei löönud“. Seal ei ei aidanud palju kahjuks isegi kirju karnevaal, millega see omapärane lavateos lõpeb.

Ettlingeri „Hydra“, mis oli peale „Ödipust“ teiseks premjääriks, ei võinud ka just kaebada liig tormilise vastuvõtu üle. See muutus järgmise esietendusega, mis seisis India suurkirjaniku Rabindranath Tagore tähe all, kelle näiteteostest jällegi hra Sepp'a juhatusel kaks ettekandele tulid, esimest korda mitte ainult Draamateatris, vaid üldse Eestis — „Kuninga kiri“ (The Post-Office) ja „Ohver“. „Ohver“ on koguni terves Euroopas siiaamaani õige vähe kordi mängule tulnud. Publikum võttis Idamaa

kirjaniku sooja huviga vastu ja oli ka ettekandega rahul. Ühele osale meeldis siiski enam „Kuninga kiri“ vaikne lapsehingeline luule, kuna teist enam köitis „Ohvri“ elavam sündmustik oma traagilise konflikti, tantsu ja muusikaga. „Kuninga kirja“ peaosa-possikese Amali täitjaks oli kaks debütanti, Aleksis Ormusson ja prl. Ly Laasner, kes sellega täitsa rahuldavalt hakkama said. „Ohvris“ paistis publikumile ja arvustusele vanade jõudude kõrval iseäranis silma Rudolf Klein Jaisingi osas, uus tegelane, kellega meie publikum võis tutvuneda juba „Kuningas Ödipuses“, kus ta mängis käskjala osa. Tagore tükkide menule aitasid suuresti kaasa A. Tuurandi kaunid dekoratsioonid (iseäranis „Ohvris“) ja pr. O. Oboljaninov-Krümmeri skitside järgi õmmeldud stiilsed kostüümid. Vahepeal oli kordamisele tulnud eelmise hooaja lõpplavastus, L. Andrejevi kaunis läbipaistmatu, kuid siiski mõjuv „Ookean“ hra Sepp'a reshiil, mis iseäranis viimast korda ettekandele tulles meie publikumi huvi suutis äratada.

Kohe peale Tagoret asuti hra Sepp'a juhatusel tööle Iiri kirjaniku Bernard Shaw ilusa, sugupoolte võitlust käsitava neljavaatuslise naljamängu „Ei või iial teada“ kallal. Shaw ei olnud meie publikumile mitte enam võõras — eelmisel hooajal oli Draamateatris suure menuga ettekantud tema „Caesar ja Kleopatra“, „Estoonias“ oli läinud „Androklos ja lõvi“ ja teisi tükke temast oli ennegi juba mängitud, nii et sellelegi premjäärile kogus kaunikene hulk vaimuka iirlase austajaid. Need austajad ei pettunud — Shaw lõi jällegi kord meie juures läbi, ja arvustusel ei olnud ka mitte just palju selle vastu.

Kordamisele tulid: Marsi ja Bissoni igivana ja igihaljas tõmbetükk „Oh need ämmad“ ja eelmise hooaja paladest I. Ssurgutschevi „Sügise viiulid“. Kaksikautori kole ämm võis jällegi kord näidata oma surematust, aga ka venelase sügismeeleoluline draama ei võinud kaebada publikumi leige osavõtu üle.

Kuid juba oli valmimas uus esietendus, esimene ja kahjuks ka viimane algupärane tükk Draamateatris sel hooajal, Jaan Kärneri kurb-lõbus poliitiline komöödia „Ainus idealist“, mis tuli lavale hra E. Türk'i juhatusel. Meie premjäärpublikum võttis „Ainsa idealisti“ haruldaselt soojalt vastu — esietendusel viibiv autor sai austuste osaliseks — ja edaspidigi oli huvi tema vastu suur. Selle huvi tõstmiseks aitas kaasa muidugi sulesõda, mis tekkis autori ja arvustaja vahel. Üldse on publikumigi hulgas palju vaieldud „Ainsa idealisti“ puhul, mis igatahes ainult selle tüki kasuks kõneleb. Üks poliitiliselt orienteeritud vile, mis kord kuuldavale tuli, kutsus välja seda tormilisema aplausi. Endast mõistetavalt selge on muidugi, et poliitikat teatris tarvis ei ole ja et soovitav ei ole poliitiline vile ega samasugune aplaus, kuid peaasi on see, et ei olnud mingit skandaali, mida mõned pessimistid, võib olla, kartsid. Igatahes aga — fakt on see, et „Ainsa idealisti“ repertuaari võtmisega Draamateater väärsammu ei teinud, ei kunstilises ega milleski muus suhtes.

Teatri uusist tegelasist äratasid iseäralist tähelepanu seekord Klein oma Kajakuga ja Rudolf Engelberg, kes debüteerinud oli „Kõige tähtsam“ ja „Voyzekis“. „Ainsas idealistis“ mängis ta Kuljust.

„Ainsale idealistile“ järgnes meie teatris juba traditsiooniliseks saanud Mardi-õhtu, kus Draamateatri sõpradele pakuti kõiksugu kergemat veidi poliitiliselt pipardatud toitu. Külalisena astus Mardi-õhtul üles ilmakuulus tantsija Sent M'ahesa kolme idamaa tantsuga.

Järgmine esietendus oli huvitav katse nii näitlejate kui ka publikumi suhtes. See oli Carlo Goldoni „Kahe isanda teener“, mis hra Sepp'a juhatusel pidi ettekantama enam-vähem commedia dell' arte stiilis. Kuidas saavad näitlejad sellega hakkama? Kuidas võtab publikum selle eksperimendi vastu? — need olid need kaks küsimust, mis vaevasid näitejuhatuse päid. Ja et katse tõepoolest riskant oli, seda teab igaüks, kes meie publikumi hingeelu enam-vähem tunneb. Meie publikum ei olnud enne, vähemalt Eesti näitelaval mitte midagi sellesarnast näinud; commedia dell' arte'st ei olnud enamjagu meie teatriskäijad mitte midagi kuulnud ja vähesed ainult teadsid, mis on ja mis tähendab intermeedium. Tehtud oli kõik, mis vähegi võimalik — maalitud uued dekoratsioonid (seekord A. Tuurandi väljamaal viibimise tõttu pr. Oboljaninov-Krümmneri poolt), samuti muretsetud uued kostüümid, loodud eriti selle tüki jaoks ilus muusika (G. Komarovi poolt), arransheeritud pantomiim tantsuga (M. Deinhardt) ja lavastatud kolm intermeediumi, osalt improviseeritava tekstiga. Tuli esietendus ja läks mööda. Näitlejaile jäi niisugune mulje, nagu ei teaks publikum, kuidas reageerida, nagu oleks ta peaasjalikult üllatatud, pähe löödud sellest tükist või pigemini tema ettekande stiili iseäraldustest. Muidugi võttis publikum teatraalselt orienteeritud osa „Kahe isanda teenri“ soojalt vastu, kuid siiski peab ütleva, et meie publikum omas suuremas osas sarnaste ettekannete vastuvõtmiseks ja õiglaseks hindamiseks veel küllalt küps ei ole. Julgesti võib öelda, et Gozzi „Printsess Turandot“ isegi Moskva Kunstiteatri kolmanda Studio ettekandel, kui teda oleks mängitud puht-eesti publikumi ees, paremat vastuvõttu ei oleks leidnud, kui „Kahe isanda teenergi“. Eestlane ei oska veel hinnata teatrit teatris.

Järgmine esietendus oli jällegi komöödia, kuid hoopis teises stiilis. Tüki autor oli meie publikumile juba ammu tuttav — see on hea, vana Rudolf Kneisel. Osa publikumi on kahtlemata enne ka tüki enesega tutvunenud, kuigi vesistatud kujul. Sest „Armas onu“, mis järgnes „Kahe isanda teenrile“, ongi vana „Mõisavalitseja saladus“. Kneiseli kirikuõpetajast, kes väikse hädavale läbi suurde hätta satub, mis viib ürgkoomilistele situatsioonidele, on — vist küll tsensuuri mõjul — vanemas eestikeelses tõlkes saanud mõisavalitseja, mis läbi terve see „nali“ (Schwank) väga kannatada on saanud. Meisterlikult ülesehitatud jant oma restaureeritud kujul sai A. Sunne lavastusel suure menu osaliseks ja tuli koguni kolm korda rähvaetendusele.

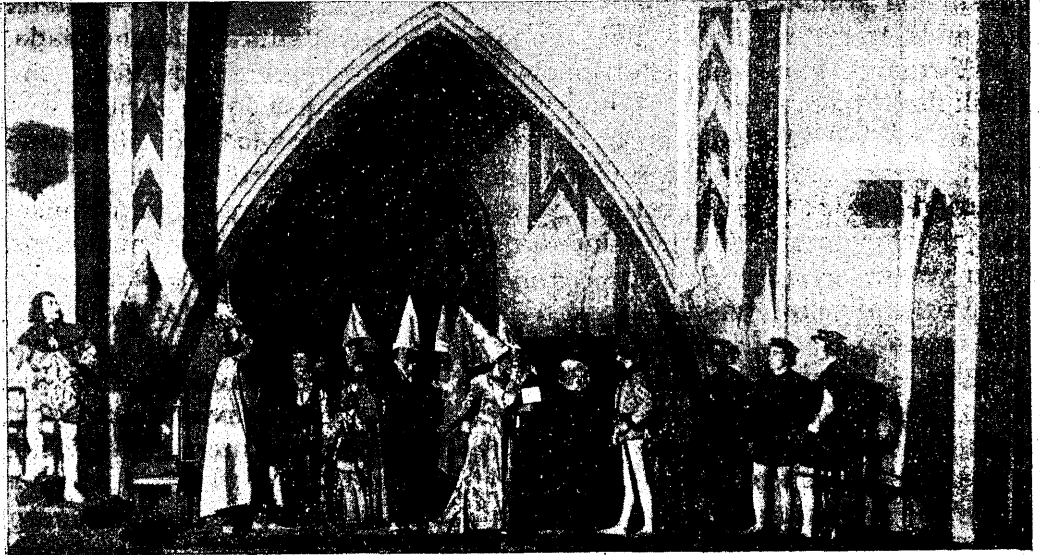
Järgmine premjäär kuulub, nagu seda tüki nimi näitab, hooaja omapärasemate esietenduste hulka. Need olid Wilhelm v. Scholzi „Vahetatud hinged“ ehk „Ülestõusmiste komöödia“, lavastus, mis peategelaste kehastajatele kahekordselt huvitav seeläbi, et näitlejal tuleb ühes ja samas tükis, olles samas kehas ja kostüümis, mängida kahte, mõnel koguni kolme osa. Nii saab näituseks hingede vahetuse läbi kuningas kerjuseks ja ümberpöörduks. See omalt vaimult grotesk muinaskomöödia, millega esimest korda lavastajana esines teatri dramaturg W. Mettus, läks näitejuhatusest olenematuil põhjusil ainult neli korda üle näitelava, kuna ta esietendusel õige soojalt vastuvõeti. Kerjust Kalabi mängis Hartius Möller, kuningat R. Engelberg. Tähelepanu äratas iseäranis hra A. Mägi kohimehena, kes selles osas osutus heaks koomikuks ja keda A. A. „Päevalehes“ koguni selle õhtu kangelaseks nimetas.

Hooaja esimene pool lõppes Sven Lange tragikomöödia „Simson ja Delila“, mis nagu „Hydragi“ oli võetud „Vanemuise“ repertuaarist ja mis ettekandele tuli hra Mölleri juhatusel. Ettekanne suutis publikumi huvi köita. Traditsiooniline Vanaaasta õhtu meelitas publikumi haruldaselt suurel hulgal teatri. Ettekandele tuli 1922 aasta ja üldse Eesti elu ülevaade üheksas pildis pealkirja all „Ennäe inimest“. „Inimest“ sündimisest surmani, koguni peale surma, mängis pr. Mizzi* Möller, ja nimelt algusest lõpuni Tootsi kostüümis; nii tema ise, kui ka terve revüü löi hästi läbi.

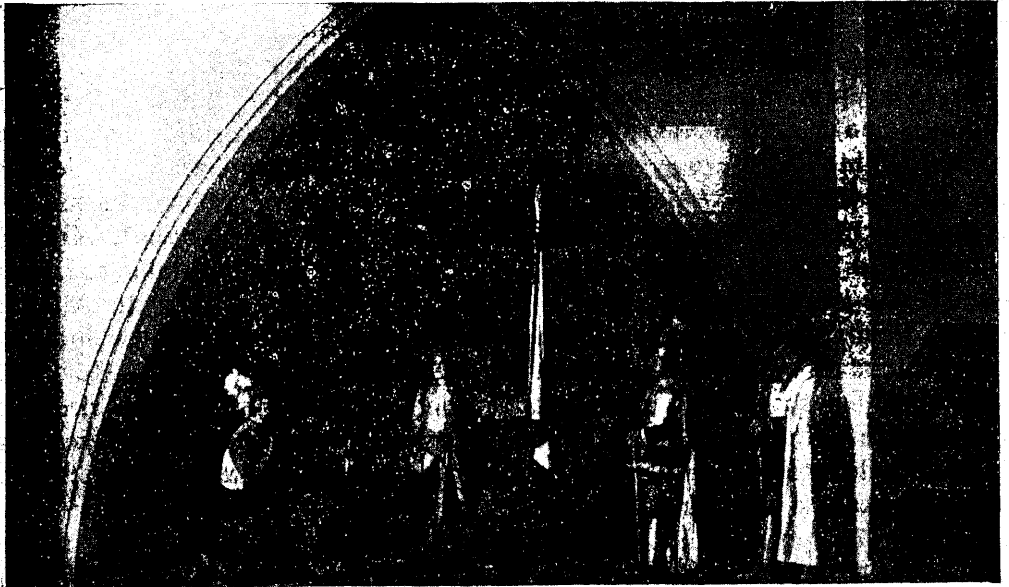
Peale uut aastat esimesena tuli hra Türk'i juhatusel esietendusele Sommerset-Maughami ilus kolmevaatusline naljamäng „Miss Dot“. Nimiosa oli pr. M. Türk'i käes, kelle tööd arvustus üldiselt tunnustas. Teistest paitsid silma pr. Möller ja R. Klein, viimane Freddie ja esimene Nellie osas. „Miss Dot“ tõmbas nii mõnegi maja täis.

Teisel veebruaril järgnes hooaja suurim lavastus — „Orleani neitsi“ hra Sepp'a juhatusel. Ühegi tüki peale ei ole Draamateater kulutanud niipalju vaeva ja niipalju raha — kuid siin osutus jällegi tõeks vana väide, mis teatri kohta maksev on: mida rohkem sa ühe tüki peale kulutad, seda rohkem võtad sa sisse — mitte ainult aineliselt. Ja tõesti, „Orleani neitsi“ sai haruldase menu osaliseks, nii kunstiliselt kui ka puht-materjaalselt. Nimiosa täitjale pr. Liina Reimannile, sai esietendus — nii kirjutab A. A. „Päevalehes“ — moraalseks benefiisiks. Juhtus, mis Eesti teatri ajaloos vist õige harva on juhtunud — peale viimast eesriide langemist jagas publikum elavalt kiitust — peetagu meeles, et „Orleani neitsi“ on tragöödia! — ja kutsus tormiliselt proua Reimanni välja. Peab täitsa erapooletult tunnustama, et osad hästi olid jaotatud ja et näitlejad tublisti tööd on teinud — ei olnud vist ühtki tegelast, kes omal kohal ei olnud. Karl VII (R. Klein), Must rüütel (E. Türk), Lionel (A. Sunne), Lahire (A. Mägi) j. t., kõik nad võisid ka palju-nõudlikku pealtvaatajat rahuldada. „Orleani neitsi“ menuks aitasid suuresti kaasa

„Orleani neitsi“ Paul Sepp'a lavastusel.

Teine pilt — Karl VII-da õulaagris.

Kolmas pilt — lepitamisstseen.

Foto Jurich.

A. Tuurandi kaunid ja üldtunnustamist leidnud dekoratsioonid ja A. Vedro muusika, eriti vägev ja majesteetlik kroonimismarss.

Ühes ringreisi etendusega on „Orleani neitsi“ umbes kolme kuu jooksul üle kolmekümne korra näinud Eesti näitelava valgust — see on arv, mida tragöödia kohta meie oludes haruldaselt suureks tuleb pidada.

Vastlamürglina tuli ettekandele N. N. Jevreinovi „Naeruköök“ ehk „Üleilmline teravmeelne võitlus“, millele Eesti osa juure kirjutas Oo Jeerum Halleluuja pealkirja all „Miks väljad punastavad“ ehk „Poliitiline vest“. Eesti osa võeti publikumi poolt kõige sõbralikumalt vastu. Vabariigi aastapäeval tuli värskendusele A. Tammani juba eelmisel hooajal ettekantud näitelavaline skits „Koidikul“, mis vaimustusega vastu võetu.

Peale pikemat vaikust Eesti näitelaval võttis Draamateatris jällegi kord sõna suurematu Molière oma „George Dandin'iga“ ja „Lendava arstiga“ — esimene A. Sunne, viimane P. Sepp'a lavastusel. Neile lisaks tuli „Näitlejaskonna jüripäeval“ hra Sepp'a lavastatud „Arst vastu tahtmist“. George Dandini ja tema naist mängisid menuga Möllerid, Sganarelle'ina esines „Lendavas arstis“ R. Klein.

Hooaja lõpplastusena tuli ettekandele W. Mettuse reshiil Georg Kaiseri huvitav ja vägev lavateos kahes jaos ja seitsmes pildis „Hommikust keskööni“. Mängides väga palju nõudvat kassiiri osa — tüki peategelast — näitas Rudolf Klein, nagu seda arvustuski tunnustas, et tema väga hästi saab hakkama osadega, mis on määratud esimese järgu näitlejatele ja et tema peale suuri lootusi võib panna. Tüki, mis palju ütleb modernile inimesele, võttis nii publikum kui arvustus tänulikult vastu, selle peale vaatamata, et ta veel täitsa valmis ei olnud.

Hooaeg lõppes Ülestõusmise pühadega. Seitsmendal aprillil mindi ringreisile, mis üle Tapa, Kadrina, Rakvere, Jõhvi, Narva, Kohtla ja Lüganuse läks Tartu ja sealt edasi Valka, Võrru, Petseri, siis üle Antsla ja Mõisaküla Pärnu, sealt Viljandi, Pilstvere, Põltsamaale ja Paidesse. Üle Käru jõuti 11. mail Tallinna tagasi. Ringreisi mängukavas olid järgmised tükid: „Orleani neitsi“, „Kuninga kiri“ ja „Ohver“, „George Dandin“ ja „Arst vastu tahtmist“. Siingi oli tõmbetükiks „Orleani neitsi“, mis ettekandele tuli Rakveres, Narvas, Lüganusel, Tartus, Valgas, Võrus, Pärnus (2 korda), Põltsamaal ja Paides. Rahva huvi oli igalpool väga suur; soojus ja lugupidamine, millega ringreisilasi vastu võeti, näitab, et Draamateatri näitejuhatuse õieti oli talitanud, võttes ringreisi repertuaari ainult väärtuslikke lavateoseid ja näitab jällegi kord, et Draamateater mitte ainult Tallinna, vaid kogu Eesti kultuureelus tähtsat osa on hakanud mängima.

Draamateatri vabaõhu etendused

VIII. laulupeo ajal.

Mõttele, korraldada laulupeo ajal võimalikult suurel määral vabaõhu-etendusi, tuldi Draamateatris juba kaunis vara, ja see mõte leidis kõige suurema poolehoidu kõigi nende juures, kes temaga tutvunesid. Kõigile oli selge, et laulupeol, kuhu kokku tuleb kogu Eesti rahvas, ei tohi vaikida meie teatergi, et ta peab pakkuma midagi kunstiväärilist võimalikult kõigile neile rahvahulkadele, kes igalt poolt Eestist kokku voolavad, et osa võtta ennenägemata sündmuseks kujunevast kaheksandast üldisest laulupeost. Seda enam peab meie teater seda tegema, et ta viimasel ajal ikka rohkem ja rohkem on kujunemas rahvateatriks selle sõna parimas mõttes, nagu selles võisid veenduda kõik teatrisõnastajad läinud hooajal linnas ja ringreisil.

Selge oli, et tuleb korraldada vabaõhu-etendusi. Tõusis järgmine küsimus: Mida mängida? Ettekantavad lavateosed pidid vastama järgmisi nõudeid; et öösel tuleb mängida, ja et etendus võrdlemisi hilja peab algama, ei tohi mängule tulevad tükid mitte liig pikad olla, et nad ei väsitaks publikumi, millest laulupeost osavõtt nii kui nii juba äärmiselt palju nõuab; loomulikult oleks soovitatav ka, et tükide enestest sündmustik juba mängiks öösel, võimalikult mitte hoones, vaid vabas õhus. Edasi võib igal tükil olla ainult üks dekoratsioon — ei ole ju vabaõhu-laval võimalik etenduse ajal mingisuguseid ümberehitusi ettevõtta. Edasi peavad kõik mängule tulevad näiteteosed endastmõistetavalt kunstilises suhtes olema kõrgeväärtuslikud ja väljaspool iga kahtlust. Arusaadav, et niisugustel piiravatel tingimistel palade valik ei olnud mitte just väga kerge. Peale pikemaid vaielusi, ettepanekute tegemist, nende tagasilükkamist ja uute ettepanekute esitamist lepitati enam-vähem üksmeelselt kokku järgmiste tükide kohta, mis kõik rahuldavad vastloeteldud nõudmisi: Ödipus-Hofmansthali „Kuningas Ödipus“, O. Wilde'i „Salome“ ja Rabindranath Tagore „Ohver“ — kõik kolm Draamateatri repertuaarist, esimene ja viimane alles läinud hooajal ettekandele tulnud. Nii „Ohver“, „Salome“, kui ka „Kuningas Ödipus“ on ühevaatuslised, vajavad järjekult igaks ainult üht dekoratsiooni ega ole väsitavalt pikad. Olles ühevaatuslised, ei ole nad siiski liig lühikesed, kestes — jällegi igaks — umbes poolteist tundi. Kõik kolm teost mängivad öösel — või neid võib kergesti nii lavastada, ilma et neid oleks tarvis

vägistada („Ohver“). Kõigi kolme draama tegevus sünnib väljas, vabas õhus — „Kuningas Ödipuses“ lossi ees trepil ja lagedal, „Salomes“ Herodese palee terrassil ja „Ohvris“ jumalanna Kali templis. Ühe sõnaga, tükkide valikut võib loodetavasti kõigiti õnnelikuks lugeda, seda enam, et nende kunstilise väärtuse kohta arvata- vasti ei maksa sõna kaotada — autorite nimed ise kõnelevad juba küllalt selget keelt.

Endastmõistetavalt tingivad vabaõhu-lava olud teatavaid muu- datusi valgustuse, dekoratsioonide ja akustika mõttes. Hariliku näite- lavavalgustusega loomulikult ei saada läbi, dekoratsioonid peavad ehi- tatama palju suurematena, kui tavalisel teatrilaval, kui meie ei taha neid naeruvääristada, näitlejad peavad omi hääli palju enam pingutama, kui teatrisaalis. (Muu seas, nagu proovid on näidanud, ei ole seda karta, et näidendite tekst kaduma võiks minna — isegi viimastesse ridadesse on kõik selgesti kuulda.) Elektrivalgustuse eest — mida Draa- mateater eriti neiks etendusteks platsile peab sisseseadma — kannab hoolt üks meie pealinna tuntum firma, dekoratsioonid on Draamateatri dekoraatori A. Tuurandi skitside järgi ja tema kontrolli all maalitud — igaks juhtumiseks vihmakindlalt. Uued kostüümid on ömmeldud pr. O. Oboljaninov-Kümmeri kavandite järgi ja tema järelevalvel, tantsud ja esolutsioonid teatri tantsujuhi prl. M. Deinhart'i poolt arransheeritud. Uue muusika kõigi kolme tüki jaoks on loonud A. V ed r o, kes „Orleani neitsigi“ jaoks muusika on kirjutanud. Lavastajaks on Draamateatri peanäitejuht P a u l S e p p, kelle kättesse sellega on koondatud kõige vastutusrikkam töö. „Salome“ esilavastus oli mõne aasta eest Draamateatris Paul Pinna juhatusel. Teatriselts „Ugala“ on teda suvel Viljandi lossivaremeis menukalt etendanud.

Draamateatri laulupeoaegsed vabaõhu-etendused tohiks kõigile huvi- tavad olla veel selle poolest, et neis, iseäranis aga „Kuningas Ödipuses“ on suuremal määral kui kunagi enne tarvitatud m a s s i, mille käsitamises h-ra Sepp'al suured kogemused. See on „Ödipuses“ abipaluja rahvas, „Salomes“ kärsitud, oma usu üle vaidlevad juudid, ja „Ohvris“ palve- tajad jumalanna Kali austajad. Kui suur võib olla masside kaasmängu mõju, seda teab igaüks, kes sarnaseid etendusi juba on näinud, ja kes neid veel näinud ei ole, see veendub selles kahtlemata laulupeo ajal Draamateatri vabaõhu-etendustel.

Vabaõhu-etendused algavad Lauulupeo eelöhtul, reedel, 29 juunil, kell 11 öhtul Lauulupeo estraadi „Kuningas Ödipusega“; 30 skp. tuleb ettekandele „Salome“ ja pühapäeval, 1 juulil, jällegi kell 11 öhtul, vii- masena „Ohver“. Vihmase ilmaga on samad etendused s a m a l k e l l a - ajal teatris.

Draamateater on kõik teinud, mis tema võimus on, et etendused hästi korda läheksid. Näidaku nüüd laulupidulised oma osavõtuga, et nad seda vääriliselt hinnata oskavad.

Uue hooaja lävel.

Näib, nagu peaks Draamateater igasse uude hooaega astuma tingimata muredest raske peaga. Nii oli see mullu, kus näitejuhatuse koosseisust lahkusid hra Pinna ja hra Teetsoff, nii et teatri ainsaks juhiks jäi Paul Sepp. Raske näis kõrvalseisjale olevat seisukord, arvesse võttes, et teatri tähtsam ja vastutusrikkam töö langes ühe isiku õlgadele, kuna enne seda kolm näitejuhti tema kallal vaeva olid näinud — raske oli seisukord tõepoolestki, seda enam, et kahe näitejuhi isikus oli lahkunud kaks paremat näitlejatki. Draamateatri sõbrad sattusid pessimistlikku meeleollu; leidus isegi hääli, kes teatrile surma ettekuulutasid.

Kuid Draamateatri juhatus usaldas hra Sepp'a ega pettunudki selles usalduses. Võib julgesti öelda, et Draamateatri käsi ei ole — iseäranis kunstilises, osalt ka ainelises suhtes — kunagi nii hästi käinud, kui läinud hooajal, millest ülalpool kronoloogilise ülevaate oleme annud. Kui see nii on — ja vaevalt leidub selles kahtlejaid, siis on see kaaluvalt suuremalt osalt just hra Sepp'a teene, kes asus tööle kogu oma energia ja töövõimega, toetudes oma kahekümneviie-aastase teatritöö ajal omandatud kogemustele ja kunstimaitsele. Hra Sepp'agi reshil tuli Draamateatri näitelavale läinud hooaja suurim ja läbilöönum lavastus — „Orleani neitsi“, lavastus, mis tähelepanu äratas kogu Eestis — on ju teistest kodumaa linnadestki Tallinna tulnud palju ekskursioone eriti seks otstarbeks, et „Orleani neitsit“ vaatama tulla. Ka puht-aineliselt oli „Orleani neitsi“ kõige õnnestanum lavastus, tuues teatrile sisse miljoni ümber.

Kokkuvõttes faktid, mis on pakutud mänguaaja ülevaates, peab ütlema, et läinud hooaeg jällegi kord on näidanud, kui suurt osa teatri elus ja saatuses mängib just näitejuht. Temaga on ta kõige tihedamini seotud, ühes temaga langeb ja tõuseb teater, olenedes tema energiast ja maitsest.

Kui sel viisil läinud hooajal teater vabanes ühest suurest murest, siis ootab teda praegu, uue hooaja lävel, teine.

Uue lepingu läbi — Draamateater peab oma lepingu Saksa teatriseltsiga iga aasta uuendama — on teater asetatud raskemasse seisukorda, kui see on, milles ta siiaamaani on olnud, ehk küll seegi kerge ei olnud. Kui Draamateater läinud hooajal mängis viis korda nädalas — kolmapäeval, reedel, laupäeval ja pühapäeval kaks korda — siis võib ta k. a.

septembrist peale seda ainult neli korda teha, missugune lepingu tingimus veel seeläbi on raskendatud, et meie teatrile on antud ainult kaks kindlat päeva nädalas — kolmapäev ja laupäev, peale selle kaks pühapäeva kuus ja üks esmapäev. Lasteetendusteks on määratud kaks pühapäevast ja kaks laupäevast pealelõunat kuus. Ka majatarvitamise vahetõttu Saksa seltsiga on muutunud — kui Draamateater siiani oli maja ainus rentnik, siis on ta k. a. 1. septembrist peale ainult üks rentnikest. See raskendab tunduvalt Draamateatri ainelist seisukorda, nii et teater on sunnitud osa näiteseltskonda lahtilaskma.

Kõigi nende juuretunud raskuste peale vaatamata ei taha Draamateater loobuda oma kõrgete kunstülesannete täitmisest, kindlas lootuses meie arusaaja publikumi huvi ja toetuse peale. Ümberpöörduvalt, tulev hooaeg tõotab saada väga huvitavaks. Mängukavva on m. seas võetud sarnased näitekirjanduse suurteosed, nagu seda on Shakespeare „Macbeth“ ja „Julius Caesar“ ja Schilleri „Maria Stuart“, mis kõik lavastusele tuleksid peanäitejuhi Paul Sepp'a juhatusel. Repertuaari on võetud ka Soome kirjaniku Aleksis Kivi romaanist lavateoseks ümbertehtud „Seitse venda“. Hooaeg algab Paul Claudel'i huvitava ja omapärase draamaga „Vahetus“ M. Underi tõlkes.

Draamateater tahab uude hooaega astuda julgesti, kindlas usus oma näitejuhatuse, näitlejate, kõigi teiste tegelaste, samuti aga ka meie rahva sisse, kes kõigiti peaks toetama teatrit, mis on saanud tähtsaks teguriks meie kultuurelus.

Draamateater ja arvustus.

„Loomingus“ nr. 2 kirjutab A. Adson ülevaates möödunud teatrihooaja kohta nr. 5 järgmist:

Draamateater algas tugevasti Sophoklese „Ödipusega“, andis lisaks väärtusliku Tagore õhtu („Kuninga kiri“ A. Ormussoniga ja „Ohver“ R. Kleiniga peaosas) ning viimaste aastate Eesti algupäranditest jumekama ja kirjanduslikuma näidendi: J. Kärneri „Ainsa idealisti“, mis värskelt ja huvitavalt üle lava läks, ja tõi esile peatselt uue aasta algul oma menurikkama, hoolsalt ja tõsisest ettevalmistusest kõneleva teose, Schilleri „Orleani neitsi“ ning lõpetas hooaja õige huvitava ja hooriga modernnäidendiga: G. Kaiseri „Homikust keskööni“. Ka nendegi saavutuste juures olid omad lahkkelid: näiteks kippus Tagore õhtul „Kuninga kirja“ hardusrikast meeoleolu kahandama järgneva „Ohvri“ väär rahvatants ja paari kõrvalise osa täitja kohmakus; mõnigi ebakõla muide huvitavas ja värvirikkas lavastamises ilmnes „Orleani neitsis“, mille haruldane menu põhjenes peamiselt Liina Reimanni võimsal mängul, — missugune Neitsi osa oma kanõja tõstis samuti meie paremate näitlejate esirinda —; „Homikust keskööni“ iükati lavale mitte lõpuni väljatöötatult, nii et mass paiguti ja mõni kõrvaline osaline distsipliini ei pidand ja peategelane, tükikandja R. Klein, rea õnnestand momentide ja veerandtundide kõrval kohati paistis õredapoolne, — kuid kõigi nende asjaolude peale vaatamata jääb vähemalt neli paremat, teistest üleulatuvat õhtut Draamateatri läind hooajast oma saavutuste nimestikku paigutada, neili võitu — ja nagu öeldud, raskeid kaotusi ei. Kuigi mõni õhtu oli lahja, kehv, igav, siiski „Fatmeni“ ja „Magdalena koduni“ langemis polnud.

Nõnda on siis Draamateater läind hooaja paremini läbi teind kui Estoonia omas draama osas . . .

Tõmmates paralleelle veel edasi, jõuame ühe tähelepanuväärilise nähtuse juure.

Kummalgi teatril oli repertuaaris üks Hofmannsthal poolt ümberloodud Sophoklese tragöödia: Estoonial „Elektra“ ja Draamateatril „Ödipus“. Viimast etendati neliteistkümmend korda, mis tragöödia ja Draamateatri kohta tähendab head tagajärge, esimest aga ainult neli korda, hooaja lõpul, pooltele saalidele, nii et Estoonia juhtivad jõud leidsid tarvilikuks ruttu vana äratambitud ja banaalse „Lõbusa talupoja“ appi võtta — saalid olid jälle täis ning juhtivatel jõududel ühemeelselt abonement- ja tüvipublikuga heameel sellest.

Teine paralleel: kumbki teater andis ühe heroilise väärnäidendi, maailma lavadel hästi läbilöönu ja mitmeski suhtes kõrvutamist lubava repertuaarpala: Estoonia „Dantoni“ ja Draamateater „Orleani neitsi“. „Danton“ võitis, ehk ta küll „Orleani neitsist“ palju aktuaalsem, publiku juures, omast kümnekordsest esinemisest hoolimata, nõrga poolehoiu, andes vahel piinlikult õreda pealtvaatajate kogu; „Orleani neitsi“ aga läks üle lava Tallinnas kakskümmend korda — enneolematu menu Eestis — tehes Draamateatrili hiilgava kassa (sic! üks teater teeb kassat operettidega, teine tragöödiaga), ja oli Draamateatri ringreisilgi peatrubiks. — Kõrvalmärkuseks: ka Tagore õhtu poolehoiuga publikus võis Draamateater rahul olla.

Sellest võib järeldada, et tõsine tükk ja kirjanduslikult kaaluv ei tarvitse mitte alati menu pärast kaebada ja et kaotab aluse mõnelt poolt püstitatud väide, nagu ei hindaks rahvas draamasid ja väärtuslikumat, nagu sooviks rahvas aina kergemat, ajaviidet, pikanti. Nagu toodud näidetest järgneb, oskab rahvas siiski hinnata, vähemalt on olemas hindav osa rahvast. Tähtis on ainult, kes seda kultuurilisemat osa vaatajast enesele oskab võita. Et ta Estoonias ei hinnand „Dantoni“ ja „Elektrat“, Draamateatris aga hindas „Ödipust“ ja „Orleani neitsit“, see tähendab, et esimene ja temas valitsev vaim, õhkkond, on hindava osa publikust ära võõrutand, teine aga seda just järjekindlalt oma poole tõmmand.

Väljaandja:
Draamateatri selts.

Draamateater/Tallinn.

Vastutav toimetaja:
V. Mettus.

HIND 20 MARKA

ERSTI
SAHVUSRAAMIAUKO
78